

דעת רבי שמעון בן מנסיא: כל אשה שאין ראוי הוא לקיימה ולקיים בה "ולו תהיה לאשה", הרי היא ממועטת מחיוב קנס כשבא עליה.

דעת משנתנו: הן מי שבא על חיבי לאוין שקדושין תופסין לו בהן, והן מי שבא על חיבי כריתות שאין קדושין תופסין לו בהן, הרי הוא חייב בקנס.

אילומא "עריות" ששנינו

היינו עריות ממש הכתובות בפרשת אחרי לז-א מות, וחייב עליהן כרת —

ו"שניות" ששנינו, הן עריות בדרגת קורבה שניה⁽¹⁾ — האסורות מדברי סופרים?

כך הרי ודאי אי אפשר לפרש. שהרי השניות

כך סבורה היתה הגמרא לפרש, והיא מקשה על זה לקמן, ומפרשת את הפיסקא הזו.

מפרשת הגמרא את כל פיסקאות הברייתא:

א. עריות ושניות לעריות אין להן קנס:

מאי "עריות" ששנינו בברייתא, ומאי "שניות לעריות"?

לעיל כט ב נחלקו שמעון התימני ורבי שמעון בן מנסיא, בדין קנס בנשים האסורות לו, ואין אני קורא בהן "ולו תהיה לאשה":

דעת שמעון התימני: לא מיעטה התורה מן הקנס אלא אותן נשים שאין לו בהן הויה [קידושין], היות ואמרה תורה "ולו תהיה לאשה".

בפשיטות ששניות יש להן קנס כיון שמדאורייתא ראיות הן, ואילו נתינה — שאף היא אסורה רק מדברי סופרים לדעת רש"י — הרי מוכח שאינה בת קנס וכמבואר לעיל כט ב, וראה בהערות שם; ולזה ביאר רש"י שחלוק דין שניות מדין נתינה, כיון שהשניות אינן אלא להרחיק אדם מן העבירה. והמשנה למלך בהלכות נערה בתולה [א] כתב על דברים אלו, שאינו מוצא טעם וריח בחילוק זה, ורבינו עקיבא איגר ציין לדברי השער המלך [איסורי ביאה יח כד] שעשה טעם וריח בחילוק זה.

והמשנה למלך [נערה בתולה א ה ד"ה והנני, הביאו רבינו עקיבא איגר בדרוש וחדוש] כתב לבאר את סוגייתנו, שהקושיא היא, מאחר שלשון הברייתא "עריות" משמע דוקא חייבי כריתות, אם כן משמע שהתנא סובר כשמעון התימני, שלא נתמעטה רק אשה שאין בה הויה [וכן פירש רש"י ד"עריות" הן חייבי כריתות, וכן משמע קצת לשון רש"י בד"ה מאי, שכתב:

זכרים; דהיינו משום ש"איל" מתורגם "דכר", וכן מתורגם מלת "זכר", ונמצא שלאיל אין בארמית שם בפני עצמו אלא כך שמו: "הזכר", ולכן נקראת האיילוניית על שמו בדוקא.

1. א. ונתבארו ביבמות כא א. ורש"י כתב: שניות, שגזרו חכמים על שניות להן וכו' כגון אם אמו ואם אביו ושאר עריות השניות בפרק שני דיבמות; וכתב עליו הרש"ש ד"בכדי נסבה", כי באלו לא שייך קנס שאינן בתולות וגם הן בוגרות, וביאר, ורש"י לא כתב את הקרובות האלו אלא להסביר מה הן שניות דעלמא, ולא להסביר את הברייתא כאן; והיעב"ץ בהגהותיו האריך בזה ראה שם,

ב. כתב רש"י: "שניות, שגזרו חכמים על שניות להן להרחיק מן העבירה". וביאר בעל ה"שיטה מקובצת" את דברי רש"י שהוצרך להזכיר כאן את טעם איסור השניות, שכוונתו בזה לבאר, היות ובהמשך מקשה הגמרא

הויה, ולא חייבי לאוין שקדושין תופסין בהן.

איכא דאמרי לפרש את הברייתא:

“ערייות” היינו חייבי מיתות בית דין וחייבי כריתות, לפי שאין קידושין תופסין לו בהן, ואין להן קנס משום שאין בהן הויה —

ו”שניות” היינו אף חייבי לאוין שיש לו בהן הויה ואף אלו אין להן קנס, היות ואין הן ראויות לקיימן.

ומני ברייתא זו? — רבי שמעון בן מנסיא היא, הסובר שנתמעטו מקנס כל אותן נשים שאינן ראויות לו לקיימן.

ב. עוד שנינו בברייתא: **הממאנת, אין לה לא קנס ולא פיתוי:**

והוינן בה: הרי אין מיאון לנישואי קטנה אלא בהיותה קטנה, ואם כן הא דקתני “הממאנת” אין לה קנס, בהכרח שהיא קטנה, ומשמע מכאן: **הא קטנה בעלמא,** שלא נישאת ולא מיאנה — **אית יש לה קנס.** (4)

ואם כן מני ברייתא זו? — בהכרח שלפי רבנן היא [בברייתא שהובאה בתחלת הפרק], דאמרי: אף קטנה יש לה קנס.

לעריות, כיון דמדאורייתא חזיא ליה, ראויות הן לו, וקרינן בהו “ולו תהיה לאשה”, אמאי אין להן קנס, וכי למה שלא יגיע להן קנס! (2)

אלא כך תפרש: “ערייות”, הן העריות שהבא עליהן הוא מחייבי מיתות בית דין, שיש לפוטרים מקנס משום שחייבים מיתת בית דין, ו”קם ליה בדרבה מינה” —

ו”שניות”, הן עריות שאינן חייב עליהן מיתת בית דין, אלא הן חייבי כריתות בלבד. ואף אלו אין להן קנס, כיון שאין אני קורא בהן “ולו תהיה לאשה”, שמשמע: אשה שיש בה הויה.

וכוונת הברייתא היא לומר, שלא רק חייבי מיתות בית דין אין להן קנס כיון ש”קם ליה בדרבה מינה”, אלא אפילו חייבי כריתות, שאין בהן “קם ליה בדרבה מינה”, (3) בכל זאת אין להן קנס, כיון שאין בהן הויה —

אבל חייבי לאוין, שיש בהן הויה, יש להן קנס.

ומני, בשיטת מי הולך התנא של הברייתא?

בשיטת שמעון התימני היא, הסובר לעיל [כט ב], שנתמעטו מקנס מכת הכתוב “ולו תהיה לאשה”, רק הנשים שאין לו בהם

ראה שם.

4. מכאן הוכיחו התוספות לעיל שלא כפירוש רש”י שפירש “ממאנת” היינו נבעלה אחר שמיאנה, היות ואם כן לא קשה קושיית הגמרא “הא קטנה בעלמא אית לה”, היות ויש לפרש שנבעלה כשהיא כבר נערה.

ולפי מה שפירשו התוספות, שבממאנת

בשלמא עריות איכא למימר כשמעון התימני, ולא הזכיר רבי שמעון בן מנסיא, ולכן פריך הגמרא, שבשניות הרי ודאי תפסי קדושין.

2. ראה מה שנתבאר בזה בהערה קודמת.

3. כי ברייתא זו אינה סוברת כרבי נחוניא בן הקנה הפוטר חייבי כריתות מתשלומין, תוספות

אחר שגדלה כבר, וסבור התנא של הברייתא שיכולה למאן אפילו בגדלותה, היות ובממאנת [כלומר: לענין השאלה עד מתי הבת ממאנת] סבר לה רבי מאיר כרבי יהודה, שאפילו כשגדלה עדיין היא יכולה למאן עד שירבה השיער השחור [וכפי שיבואר לקמן], ואין לדייק מהברייתא שלקטנה יש קנס, כי מדובר בה בממאנת כשהיא גדולה.⁽⁵⁾

אי אפשר לתרץ כך. כי —

ומי, וכי יתכן לומר שסבר לה רבי מאיר כרבי יהודה, שיש מיאון אפילו כשגדלה?!?

והתניא: עד מתי הבת ממאנת?

אך אימא סיפא, ששינו בה: איילונית, אין לה לא קנס ולא פיתוי. וסיפא זו, בהכרח אתא לרבי מאיר, דאמר קטנה אין לה קנס אלא נערה בלבד. ולכן, הא, איילונית, שאין לה פרק זמן של נערות, אלא מקטנותה יצתה לבגור, שבסוף פרק זמן הקטנות שלה היא נעשית בוגרת, לכן אין לה קנס —

ואם כן תיקשי: וכי יתכן שהרישא בשיטת רבנן היא, והסיפא בשיטת רבי מאיר היא!?

וכי תימא לפרש: לעולם כולה ברייתא בשיטת רבי מאיר היא, הסובר שלקטנה אין קנס אלא רק לנערה, וממילא לאיילונית אין קנס.

והא דקתני "ממאנת", מדובר בכגון שמיאנה

5. א. ביאר הריטב"א לפי דעת רש"י, לפי מה שמפרשת הגמרא שהברייתא מיירי בנערה, עיקר חידוש הברייתא הוא שהיא יכולה למאן אף כשהיא גדולה, שהרי אין צריך להשמיענו שהממאנת אין לה קנס, דפשיטא היא, כמבואר לעיל בהערות.

ב. הקשו התוספות על פירוש זה בברייתא, שהרי נערה זו אין לה אב, ואם כן קנסה לעצמה, והאיך שנינו בברייתא "אין לה קנס ולא פיתוי", והרי אף שאר נערות יתומות אין להן קנס במפותה כיון שמחלו?! ותירצו: "אין לה פיתוי" אגב דנקט באידך.

ומה שהקשו כן דוקא לפי הפירוש בברייתא דמיירי בנערה, היינו משום דפיתוי קטנה אונס הוא ואין כאן מחילה, ריטב"א בהבנת התוספות ראה שם, והמהר"ם שי"ף הבין דבריהם באופן אחר.

ובקובץ שיעורים כתב, לפי השיטה שהובאה בתוספות קדושין מה ב, שקטנה אשר הלך אביה למדינת הים, הרי היא מתקדשת על ידי אחיה

הנידון הוא על ביאתו הראשונה בה כשהיתה תחתיו הרי ניחא, שהרי לא היו נישואיה עמו אלא בהיותה קטנה, שאם גדלה שוב אינה ממאנת.

וביאר הריטב"א את דעת רש"י, שהיות ועיקר הדין שממאנת אין לה קנס אין בו חידוש, שהרי פשיטא כיון דבעולה היא, ובהכרח שלא נכתב דין זה אלא לדייק ממנו על אשה כמותה שיש לה קנס, ולכן מבינה הגמרא שהברייתא עוסקת כשנאנסה לאלתר אחר שמיאנה, ולהשמיענו באה הברייתא שקטנה אחרת יש לה קנס.

ואולם הרשב"א ביאר בדעת רש"י, שיש חידוש בעיקר הדין שהממאנת אין לה קנס, וביאר את החידוש, שאף אם יש עדים שלא נסתרה עמו, אפילו הכי אין אנו סומכים עליהם להוציא ממון, כי אין הם מדייקים היטב בדבר כי אין הם יודעים בשעת ראייה שעתידים הם להעיד על זה, ובתירוץ שני כתב כהריטב"א, וראה עוד ברמב"ן בזה; וראה עוד מה שהאריך רבינו עקיבא איגר ליישב את דעת רש"י.

שהרי ומי [וכי] סבר לה רבי יהודה כרבי מאיר שהקטנה אין לה קנס, עד שהוא פוטר את האיילונית מן הקנס כיון שאין לה פרק זמן של נערות?

והאמר רב יהודה אמר רב: זו ששנינו במשנה [לקמן מ ב] שהקטנה אין לה קנס — דברי רבי מאיר היא.

אבל חכמים אומרים: יש לקטנה קנס.

ואם איתא כדבריך, שרבי יהודה סובר כרבי מאיר שקטנה אין לה קנס — הרי "זו דברי רבי מאיר ורבי יהודה" — מיבעי ליה לרב לומר! (7)

ולכן מיישבת הגמרא את הברייתא בדרך אחרת:

ברייתא זו אינה אמורה כולה בשיטת רבי מאיר, ואינה אמורה כולה בשיטת רבי יהודה, אלא בחלקה כרבי מאיר ובחלקה כרבי יהודה.

האי תנא ששנה ברייתא זו, סבר לה כרבי מאיר בחדא, שהקטנה אין לה קנס, ולכן אף האיילונית אין לה קנס.

ופליג עליה דרבי מאיר בחדא, במה שהוא סובר שאין האשה ממאנת אלא בקטנותה, אלא כרבי יהודה סבירא ליה, שהיא ממאנת

עד שתביא שתי נערות. אבל משתגדל, בהבאת שתי נערות, שוב אינה ממאנת, דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר: אם עדיין לא בא עליה בעלה לאחר שגדלה, יכולה היא למאן, עד שירבה השער השחור. (6)

שיהיה ריבוי נערות שחורות באותו מקום. ואולם, די בשתי נערות שוככות, שיראה הדבר כמו ש"ירבה השחור".

הרי שלפי דעת רבי מאיר רק הקטנה ממאנת. ואם כן תיקשי: אם הברייתא הקודמת בשיטת רבי מאיר היא, למה שנינו בה "הממאנת אין לה קנס", והרי כל קטנה, גם זו שאינה "ממאנת", אין לה קנס לדעתו של רבי מאיר!?

אלא שמא תאמר, שהברייתא היא בשיטת רבי יהודה היא אמורה, שלדעתו ממאנת אף לאחר שגדלה, ושוב לא תדייק מהברייתא שהיא שקטנה בעלמא יש לה קנס —

ובקטנה סבר לה התנא של הברייתא היא כרבי מאיר, שאין לה קנס, ולכן אמר שהאיילונית אין לה קנס, היות שמקטנותה יצאה לבגר.

אף כך אי אפשר לומר.

וראה רש"י כאן.

7. ביארו התוספות, כי היות ורבי יהודה הוא בר פלוגתיה דרבי מאיר, הרי שבפשוטו משמע שרבי יהודה נכלל בדברי חכמים החלוקים על רבי מאיר, ולכן אם אכן אינו חלוק עליו היה לו לומר כן בפירוש.

ואמה, הרי שפיר משכחת לה בנערה שיש לה אב ואין קנסה לעצמה; ורבינו עקיבא איגר כתב על קושייתם, דמשכחת לה בנשתטית שאינה בת מחילה.

6. רש"י בנדה נב א אינו גורס "על הלבן",

אף בגדלותה, ולכן דוקא משום שהיא ממאנת אין לה קנס.⁽⁸⁾

רפרם אמר ליישב את הברייתא באופן נוסף:

לעולם בשיטת רבי מאיר היא, ולכן אין לאיילונית קנס. ודקשיא לך מ"ממאנת", לא תיקשי:

כי מאי "ממאנת"? — אשה הראויה למואן, אילו היתה נישאת. כלומר: קטנה אין לה לא קנס ולא פיתוי.

ותמהה הגמרא על ישוב זה: **וליתני** בברייתא במפורש, שקטנה אין לה קנס ולא פיתוי, ולמה הזכיר את הקטנה בלשון "ממאנת"?!⁽⁹⁾

ומסקינן: אכן קשיא קושיא זו.

ג. שנינו בברייתא: **איילונית אין לה לא קנס ולא פיתוי**:

ורמינהי סתירה לכך, מברייתא אחרת:

דתניא: **החרשת, והשוטה, והאיילונית**:

יש להן קנס, כי בחזקת בתולות הן.

וייש להן, אם נישאו בחזקת בתולות, **טענת בתולים**.

שאם בעל ולא מצא לה בתולים, הפסידה כתובתה.

הרי מבואר בברייתא זו שהאיילונית יש לה קנס, שלא כברייתא ששנינו בה, האיילונית אין לה קנס!?

ותמהה הגמרא על הקושיא: **והא מאי רומיא**, וכי איזו סתירה יש כאן!?

הא, הברייתא ששנינו בה שאיילונית שאין לה קנס — בשיטת רבי מאיר היא, הסובר

8. נתבאר על פי רש"י; וב"הערות" הביא כאן

בשם המהרי"ק לבאר לפי דעת הרמב"ם את דברי הגמרא באופן אחר, והוא: באה להשמיענו שאין הבת ממאנת אלא כשהיא קטנה.

האי תנא סבירא ליה כרבי מאיר בחדא, דאיילונית אין לה קנס, ופליגי עליה בחדא במה שהוא סובר דקטנה אין לה קנס, ולדעת התנא הזה אין טעם האיילונית שאין לה קנס כטעמו של רבי מאיר [שהרי גם קטנה יש לה קנס], אלא משום שהיא קטנה שלא אתי לכלל נערות, והיות ועיקר הלימוד שאף קטנה יש לה קנס אף שבתורה "נערה" כתיב, היינו משום שנכתב נערה חסר הא [כמבואר לקמן מ ב], ולכן צריך שתהיה על כל פנים ראויה לבוא לנערות.

וזה הוא טעמו של הרמב"ם שפסק דבאיילונית אין קנס, אף שהוא עצמו סובר כחכמים שהקטנה יש לה קנס. 9. תמהו התוספות, והרי יש לומר שהברייתא באה להשמיענו שאין הבת ממאנת אלא כשהיא קטנה. וקושיא זו תיקשי יותר לפי מה שכתב הריטב"א בדעת רש"י, שאף אם כוונת הברייתא בממאנת נערה, הרי שעיקר החידוש לענין דין מיאון שהיא ממאנת אף כשהיא גדולה, ואם כן הכי נמי יש לומר לפי ביאור זה; ומדברי תוספות הרא"ש כאן משמע, דמטעם זה מסיק הגמרא ב"קשיא", ולא ב"תיובתא". ואולם רבינו עקיבא איגר תמה על תמיהתם, כי האיך נשמע מן הברייתא שאמרה לשון סתמית "והממאנת", שפירוש הברייתא הוא קטנה הראויה למואן ונלמד שאין הגדולה יכולה

8. נתבאר על פי רש"י; וב"הערות" הביא כאן בשם המהרי"ק לבאר לפי דעת הרמב"ם את דברי הגמרא באופן אחר, והוא:

באה להשמיענו שאין הבת ממאנת אלא כשהיא קטנה. וקושיא זו תיקשי יותר לפי מה שכתב הריטב"א בדעת רש"י, שאף אם כוונת הברייתא בממאנת נערה, הרי שעיקר החידוש לענין דין מיאון שהיא ממאנת אף כשהיא גדולה, ואם כן הכי נמי יש לומר לפי ביאור זה; ומדברי תוספות הרא"ש כאן משמע, דמטעם זה מסיק הגמרא ב"קשיא", ולא ב"תיובתא". ואולם רבינו עקיבא איגר תמה על תמיהתם, כי האיך נשמע מן הברייתא שאמרה לשון סתמית "והממאנת", שפירוש הברייתא הוא קטנה הראויה למואן ונלמד שאין הגדולה יכולה

וזה הוא טעמו של הרמב"ם שפסק דבאיילונית אין קנס, אף שהוא עצמו סובר

שקטנה אין לה קנס אלא הנערה בלבד. ומאחר שלאילונית אין נערות, אין לה קנס.

הא ששנינו שלאילונית יש קנס — בשיטת **רבנן** היא, הסוברים שאף לקטנה יש לה קנס, ולכן אף לאילונית יש קנס, עד שתיבגר.

ומסבירה הגמרא: **ודקארי לה מאי קארי לה**, מה היתה סברתו של המקשה שהקשה את הסתירה, והרי תירוץ פשוט הוא שתירצה הגמרא?!

ומפרשינו: לא הביא המקשה את הברייתא לבית המדרש כדי להקשות ממנה לסתירה לברייתא שהבאנו, שזו אינה קושיא כלל.

אלא לכן הביאה לבית המדרש, **משום דאית ליה למקשה למירמא אחריתי עילויה**, יש לו למקשה להקשות על ברייתא זו שמבואר בה כי החרשת והשוטה יש להן טענת בתולים, מברייתא אחרת שמבואר בה להיפך:

דתניא: **החרשת, והשוטה, והבוגרת, ומוכת עץ** באותו מקום —

כל אלו אין להן טענת בתולים.

החרשת והשוטה, כי שמא נאנסה לאחר האירוסין [ויתבאר יותר בהמשך הסוגיא], ובוגרת ומוכת עץ, מפני שאין להן בתולים.

אבל לאשה **סומא ואילונית** — יש להן טענת בתולים.⁽¹⁰⁾

סומכוס אומר משום רבי מאיר: אשה **סומא** אין לה טענת בתולים, ויתבאר הטעם בהמשך הסוגיא.

הרי מבואר בברייתא הזו, שהחרשת והשוטה אין להן טענת בתולים, כנגד דברי הברייתא לעיל שמבואר בה "החרשת והשוטה יש להן טענת בתולים"?!?

אמר רב ששת: לא קשיא מ"חרשת ושוטה" על "חרשת ושוטה":

הא — הברייתא השניה, הסוברת שחרשת ושוטה אין להן טענת בתולים — **רבן גמליאל** היא, במשנה בפרק ראשון [יב ב], הסובר שכל אשה שלא נמצאו לה בתולים ואמרה "משאירסתני נאנסתי" הרי היא נאמנת. ולכן אף השוטה והחרשת, היות ואין הן יודעות לטעון, הרי אנו טוענים עבורן שכך היה, ולכן אינן מפסידות את כתובתן.

והא — הברייתא הראשונה, הסוברת שחרשת ושוטה יש להן טענת בתולים — **רבי יהושע** היא, הסובר שאין אשה נאמנת לומר "משאירסתני נאנסתי" כי "לא מפיה אנו חייין". ולכן אף השוטה והחרשת יש להן טענת בתולים.

ומקשה הגמרא על כך שאנו אומרים שלפי רבן גמליאל אין לחרשת ושוטה טענת בתולים, ואף שהן לא טענו בפנינו "משאירסתני נאנסתי", טוענים אנו עבורן. והרי:

10. כתב הרשב"א, שהברייתא מדברת באופן שקיבל עליו בשעת קדושין שאפילו אם תימצא איילונית לא יתבטלו הקדושין, שאם לא כן הרי מקח טעות הוא.

למאן, והרי הברייתא יכולה גם להתפרש שמיאנה כשהיא גדולה, ויתבאר לשון "ממאנת" כפשוטו, ואם כן מזה לא נשמע מידי; וראה מה שביאר שם דברי התוספות.

הרי מבואר שאף הבוגרת יש לה דם בתולים, (12) ולכן אם לא מצא לה בתולים מן הדין הוא שיפסידנה כתובתה, שהרי הוא כנס אותה בחזקת בתולה, ואילו היא נמצאת בתולה, ומקח טעות הוא! ?

ומשנינן: **אי דקא טעיין** בעלה של הבוגרת לז-ב **טענת דמים**, שלא מצא לה דם בתולים, **הכי נמי**, אכן נאמן הוא להפסידה כתובתה, כי אף הבוגרת לא כלו דמיה.

אבל **הכא** — בכרייתא ששנינו בה בוגרת שאין לה טענת בתולים — **במאי עסקינן**, דקטעיין הבעל **טענת "פתח פתוח מצאתי"**. (1)

ואולם אצל בוגרת אין זו טענה, כי היות ואין רחמה צר כבתחילה דומה הוא לו כאילו פתחה פתוח. והרי אין לו ראיות, אלא על פי עצמו הוא אומר, והוא טועה אצל בוגרת.

עוד שנינו בכרייתא שהובאה לעיל: **סומכוס אומר משום רבי מאיר: סומא אין לה טענת בתולים:**

ומפרשינן: **מאי טעמא דסומכוס?**

אמר רבי זירא: מפני שהסומא נחבטת בנפילתה **על גבי קרקע**, ונושרים בתוליה, וכדמפרש ואזיל.

אימר דשמעת ליה לרבן גמליאל, היכא דקא טענה אייהי [עד כאן לא שמענו לרבן גמליאל שהיא נאנמת, אלא במקום שהיא עצמה טוענת "משאירסתני נאנסתי" —

אבל **היכא דלא קא טענה אייהי**, כגון חרשת ושוטה שאינה טוענת ולא כלום — **מי שמעת ליה** שטוענים עבורה! ?

ומשנינן: **אין**, אכן לדברי רבן גמליאל — אלו אינן צריכות אפילו טענה.

כיון דאמר רבן גמליאל שאם היתה טוענת הוה **מהימנא** [נאמנת] —

כגון זו, "פתח פיך לאלם" הוא! שעל בית הדין לטעון במקומן, לפי שאינן יודעות לטעון, שכאילמות הן נחשבות בענין זה. (11)

שנינו בכרייתא שהובאה בסמוך: **והבוגרת אין לה טענת בתולים:**

דם בתולים אינו מטמא את האשה בטומאת גדה.

ומקשינן: **והאמר רב: בוגרת שנישאת, נותנין לה כל לילה הראשון**, שכל בעילות שבוכל באותו לילה וראתה בהן דם, תולים אנו אותן בדם בתולים, ואין היא טמאה.

בעילת מצוה". ומבואר מדבריו, שבעילת מצוה בין כך ובין כך יש ליתן לה. וצריך ביאור, שהרי אם כלו דמיה של הבוגרת, אין לנו ליתן לה אפילו בעילת מצוה, ודם נדות הוא, וצריך לפרוש ממנה באבר מת, כשאר אשה הרואה דם בשעת התשמיש! ? הגהות פורת יוסף.

1. ובנערה או קטנה נאמן הוא ואף שאינו יכול

11. מבואר מדברי רש"י, שבית דין טוענים לאדם אף כדי להוציא ממון, ולא רק להחזיק ממון, והתוספות האריכו בדברי רש"י אלו. ועייין בחידושי רבי שמואל המבאר את מהלך הגמרא בהרחבה.

12. כתב רש"י: "אלמא אית לה דם בתולים לבוגרת, דאי לא, לא הוה בעי למיתב לה אלא